

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Trafikverket

781 89 Borlänge

Uppdrag till Trafikverket att föreslå hur villkoren för statlig medfinansiering av samhällsekonomiskt lönsamma och kostnadseffektiva åtgärder i steg 1 och steg 2 av fyrstegsprincipen kan förtydligas

Regeringens beslut

Regeringen ger Trafikverket i uppdrag att lämna förslag på hur gällande villkor för statlig medfinansiering av kommunala och regionala åtgärder i steg 1 och steg 2 av fyrstegsprincipen kan förtydligas i relevanta förordningar. I uppdraget ingår att ta fram en åtgärds katalog med samhällsekonomiskt lönsamma och kostnadseffektiva åtgärder i steg 1 och steg 2, med fokus på åtgärder i steg 2 som kan bidra till att minska behovet av mer kostsamma statliga infrastrukturåtgärder i steg 3 och 4. De åtgärder som identifieras bör vara åtgärder inom kommuners och regioners ansvarsområden som kommuner och regioner inte kan antas genomföra utan bidrag från staten och som är av den art att de är lämpliga för statlig medfinansiering, vilket bland annat omfattar att de är förenliga med gällande statsstödsregelverk. I uppdraget ingår att ta fram en vägledning för bedömning av samhällsekonomiska kostnader och nyttor för dessa åtgärder.

Vid genomförandet av uppdraget ska Trafikverket inhämta synpunkter från Boverket, Trafikanalys och ett urval kommuner och regioner.

Trafikverket ska senast den 14 februari 2025 redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

För genomförandet av uppdraget får Trafikverket under 2024 rekquirera högst 2 500 000 kronor från Naturvårdsverket. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur uppförda anslaget 1:2

Miljöövervakning m.m. anslagsposten 4 Klimatpolitiska handlingsplanen. Medel betalas ut efter rekvisition som lämnas till Naturvårdsverket senast den 15 december 2024. Medel som inte har använts ska återbetalas till Naturvårdsverket senast den 30 december 2024. Regeringen beräknar att 1 000 000 kronor kommer avsättas för uppdraget för 2025 under förutsättning att riksdagen anvisar medel för det aktuella anslaget.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen har i skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) angett att förutsättningarna och villkoren för statlig medfinansiering av kostnadseffektiva och additionella åtgärder i steg 1 och 2 av fyrstegsprincipen bör förtydligas.

Fyrstegsprincipen har varit vägledande för transportpolitiken sedan 1980-talet och är utvecklad för att spara resurser och begränsa behov av byggande av transportinfrastruktur. Det första steget handlar om att överväga åtgärder som kan påverka behovet av transporter och resor samt valet av transportsätt. Det andra steget innebär att genomföra åtgärder som medför ett mer effektivt utnyttjande av den befintliga infrastrukturen. Vid behov genomförs det tredje steget som innebär begränsade ombyggnationer. Det fjärde steget genomförs om behovet inte kan tillgodoses i de tre tidigare stegen och handlar om nyinvesteringar och/eller större ombyggnadsåtgärder.

Generellt sett förväntas en ökad tillämpning av åtgärder i steg 1 och steg 2 bidra till en god resurshushållning då åtgärderna bland annat kan leda till att tillgänglighetsproblem kan lösas med effektiviseringsåtgärder och även kan bidra till minskade växthusgasutsläpp. Av det följer att fyrstegsprincipen, väl tillämpad, kan bidra till utvecklingen av ett samhällsekonomiskt effektivt och hållbart transportsystem. Återkommande kritik har dock riktats mot att åtgärder i steg 1 och steg 2 inte har fått genomslag i den faktiska planeringen, vilket skulle kunna innebära att transportpolitiken blivit mer kostsam än nödvändigt och ett missat tillfälle för utsläppsminskningar. Förutsättningarna och villkoren för statlig medfinansiering av samhällsekonomiskt lönsamma och kostnadseffektiva åtgärder i steg 1 och 2 bör därför förtydligas.

På regeringens vägnar

Andreas Carlson

Patrik Nylander

Kopia till

Finansdepartementet/BA

Klimat- och näringslivsdepartementet/KL

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/RUL, SPN, TM och US

Boverket

Trafikanalys